

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

17 – 18 ЖОВТНЯ 2023 р.

«ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»

м. Одеса

УДК 330.34:005.35(477"20")

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. – 663 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Козак К.Б. - д-р екон. наук, професор, директор ННІПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНТУ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., проф., Баранюк Х.О. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Седікова І.О. – д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., проф., Козак К.Б. – д.е.н., проф., Соловей А.О. – к.і.н., доц., Згадова Н.С. – к.е.н., доц., Маркова Т.Д. – к.е.н., доц., Волкова А.Ю. – ас., Мільчева В.В. - PhD, доц., Новикова В.С.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

УРЯДОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ткачуку Г.О., д.е.н., професор,
Величко О.М., здобувач СВО «Магістр»,
Яценко Н.Г., здобувач СВО «Магістр»,
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Підприємницька діяльність вважається одним з головних рушіїв економічного розвитку будь-якої країни. Насамперед, це пов'язано з її гнучкістю та спроможністю швидко адаптуватися до змін у довкіллі[1].

В Україні малий та середній бізнес відіграє ключову роль в економіці, забезпечуючи близько 64% доданої вартості, 81,5% зайнятих у бізнесі працівників та 37% податкових надходжень. У 2019 році малі і середні підприємці становили 99,9% українських підприємств і 55% валового внутрішнього продукту країни.

За місяці війни український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії. Обсяг завданої шкоди та довгострокові наслідки важко оцінити, адже бойові дії на території країни ще тривають. Опитування українських підприємців на початку 2023 року показало, що за останні місяці UBI (Ukrainian Business Index) становить 30,76 (із 100 можливих) і майже не зріс у порівнянні з листопадом 2022-го (30,04), є нижчим за показник вересня (33,9). Зниження індексу свідчить про погіршення очікувань бізнесу щодо швидкого покращення економічної ситуації. Падіння спостерігається фактично за всіма показниками: кількість замовлень, запаси, найм, випуск продукції/обсяг наданих послуг.

За результатами 2022 року 26,5% підприємств повністю або майже повністю припинили роботу з 24 лютого. Це нижче показника листопада, коли 31,7% підприємств залишалися повністю або майже повністю не працюючими. В цілому спостерігається позитивна динаміка. 14% підприємств вказали на зростання обсягів робіт порівняно з довоєнним періодом. 9,3% підприємств вийшли на показники 2021 року.

Зберігається суттєва регіональна різниця в очікуваннях бізнесу з заходу та центру України порівняно з прифронтовими областями. 20% підприємств на сході України і 19% на півдні не бачать можливостей для відновлення діяльності цього року.

Найбільше заважає бізнесу відновлюватися: відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів (50,5%); непрогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку (48,4%) та відсутність достатнього капіталу (40,4%). У порівнянні з ситуацією в листопаді, найбільш суттєвою проблемою для бізнесу стає відсутність платоспроможних клієнтів – 50,5% (39,5% у листопаді). Суттєво зросли ризики, пов'язані з непередбачуваним розвитком ситуації в країні, – 48,4% (44,2% у листопаді). [2]

За оцінками Національного банку, під час війни економіка України втрачає 50% "невиробленого" ВВП. Тобто кожен тиждень коштує національній економіці понад 50 млрд грн. І це без втрат від руйнувань. В свою чергу МВФ оцінює втрати України через військове вторгнення російських окупантів 35 % ВВП. [3].

Чимало підприємств опинилися в районах активних бойових дій і змушені були евакуюватися в більш безпечні регіони або припинити роботу. Однак навіть ті бізнеси, які відносно далеко від обстрілів, потерпають через проблеми з логістикою та нестачею сировини. Зупинення діяльності великої кількості підприємств призводять до зростання безробіття в країні. Грошові запаси коштів у населення зменшуються, внаслідок чого падає купівельна спроможність населення. Така ситуація спричиняє суттєві проблеми для країни у всіх її сферах. В таких умовах саме малий і середній бізнес може стати основою розвитку та своєрідним «запобіжником» падіння економіки.

Військові дії спричинили втрату підприємницьким сектором своїх активів та зумовили процеси «міграції» бізнесу, при чому переважно закордон. Така ситуація доволі ризикова для відновлення економіки, оскільки паралельно з його переміщенням відбувається втрата робочої сили, а відтак зменшується дохідна частина бюджету країни. Тому за таких умов розвиток малого і середнього бізнесу потребує підвищення мотивації їх діяльності та підтримки при формуванні заходів регулювання підприємницької діяльності.

Зв'язок між державою та бізнесом є особливо важливим у воєнні часи. Держава має відігравати роль регулятора економічних процесів, створювати і підтримувати прозору конкуренцію, сприяти отриманню підприємцями підтримки у вигляді кредитів, субсидій тощо. Представники малого і середнього бізнесу, в свою чергу, зобов'язані вести «чесну гру» на ринку, не зловживати преференціями, сприяти залученню інвестицій, вдосконалювати свою продукцію, орієнтуючись на міжнародні стандарти.

У сукупності заходів підтримки бізнесу в Україні державою доцільно враховувати антикризовий досвід країн ЄС, що напрацьований за роки пандемії, й запровадити гранти та фінансові трансферти, в тому числі субсидії на покриття виплат заробітної плати постраждалим підприємствам, запобігаючи звільненню робочої сили та збільшенню соціальної напруги. Основні заходи державного регулювання розвитку малого бізнесу доцільно зорієнтувати у здійсненні моніторингу та виявленні загроз для реалізації підприємницького потенціалу. Їх запровадження потребує своєчасних та адекватних заходів запобігання або нейтралізації можливих ризиків, розробки системи заходів підтримки. Варто відмітити, що основними вимогами до процесу державного регулювання розвитку малого і середнього бізнесу є забезпечення надійного захисту та реалізації національних економічних інтересів; своєчасне формування належних умов стимулювання розвитку.

Серед основних ініціатив розвитку малого і середнього бізнесу та використання підприємницького потенціалу може бути використано [4]:

- мінімізація загального податкового та фінансового тиску;
- сплата ЄСВ підприємцями за себе має залежати від результатів функціонування та без пені та штрафних санкцій;
- забезпечення пільгових умов для кредитів на формування обігового капіталу;
- стимулювання розвитку онлайн-бізнесу, електронної комерції та мікропідприємств;
- запровадження кредитування, збереження національних товаровиробників та формування національних «ланцюгів вартості» для збереження вітчизняного економічного потенціалу.

Для підтримки бізнесу під час війни Україна вже впровадила декілька програм. Ще 15 березня Парламент ухвалив Закон №7137-д [7], який передбачає 40 нововведень для бізнесу під час воєнного стану. Після підписання закону президентом Володимиром Зеленським компанії з оборотом до 10 млрд. грн змогли перейти на спрощену систему оподаткування, як на третій групі ФОП. Замість ПДВ (20%) та податку на прибуток (18%) вони сплачуватимуть 2% з обороту. Закон також надає допомогу і малим підприємцям. Наприклад, ФОП не сплачуватимуть ЄСВ за мобілізованих співробітників і навіть можуть не сплачувати єдиного податку, якщо не отримують доходи. Підприємства, які перебувають у місцях, де відбуваються бої, не сплачуватимуть екологічний податок на час воєнного часу та рік після нього. Але з настанням 2023 року в Україні традиційно починають діяти поправки до податкового законодавства. Податкове навантаження загалом на бізнес зростає як через підвищення ставок, так і через ліквідацію деяких пільг. Крім того, підприємцям слід підготуватися до поновлення повноцінних перевірок. До 1 липня 2023 року буде скасовано пільговий режим для пільгової системи оподаткування (як для фізичних осіб-підприємців, так і для юридичних), які сплачують єдиний податок за ставкою 2%.

Уряд також запусив проєкт «Є Робота». На порталі Дія можна подати заявку на отримання гранту від держави на розвиток бізнесу. Ці гроші надаватимуть змогу кожному, хто має бажання, навички та план запустити власну справу або розширити свій бізнес. Крім того, можна буде придбати обладнання, закупити сировину або оплатити оренду приміщення.

Отже, впровадження таких першочергових заходів дасть змогу зменшити навантаження на малий і середній бізнес у період військових дій. Окрім того, подібна підтримка сприятиме стимулюванню розвитку нових видів бізнесу й форм його ведення, нових бізнес-моделей, що дозволить зменшити ризики. Адже на сьогодні заходи відновлення малого і середнього бізнесу має стати першим кроком на шляху відновлення національної економіки загалом та можливості підвищення добробуту населення.

Література

1. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Ковтун Ю. С. Управління підприємством малого бізнесу в контексті державної підтримки та забезпечення конкурентоспроможності. Регіональна економіка та управління. 2021. 1(31) березень. С. 42–54.
2. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в листпаді 2022 року. URL: <https://business.dii.gov.ua/en/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-listopadi-2022-roku> (дата звернення: 02.09.2023).
3. Становище бізнесу в період воєнного стану URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/stanovishche-biznesu-v-periodvoyennogo-stanu> (дата звернення: 02.09.2023).
4. Табінський В. А., Телятник В. М., Сімон А. П. Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. Молодий вчений. 2017. № 3 С. 848-851.
5. Полякова О. М., Хорошаєва Є. В. Соціальна відповідальність малого бізнесу як його конкурентна перевага. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2017. Вип. 60. С. 33-39.
6. Василець, Н. М. Наукові підходи до розвитку малого бізнесу в умовах війни. Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій, 110–121. URL: <https://doi.org/10.54929/monograph-02-2022-01-08> (дата звернення: 02.09.2023).
7. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від прийнятий ВРУ від 15.03.2022 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-%D0%86%D0%A5#Text> (дата звернення: 11.09.2023р.).

172.	Черкаський А.В. РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	592
173.	Черняк Г.А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....	596
174.	Євтушевська О.О., Скляр Л.Б., Дашевська Є.М. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПДВ.....	600
175.	Євтушевська О.О., Скляр Л.Б., Фіцева В.О. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	603
176.	Євтушевська О.О. ПЕРВИННІ ДОКУМЕНТИ ТА СТРОК ЗБЕРІГАННЯ – ЗМІНИ 2023.....	606
177.	Євтушевська О.О., Андрєєва М.В. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	609
178.	Євтушевська О.О., Пелещук М.А. ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗОВАНОГО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ.....	612
179.	Маркова Т.Д., Домброван Я.Ю., Гондзя О.М. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЯ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	614
180.	Ольшєвська О.В., Волкова А.Ю., Бардук А.В. ДІДЖИТАЛ-ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕСУ.....	617
181.	Ткачук Г.О., Сарієва Г.І. БАНКІВСЬКА СФЕРА: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ НА УМОВАХ «СПОТ».....	620
182.	Ткачук Г.О., Величко О.М., Яценко Н.Г. УРЯДОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	623
183.	Ткачук Г.О., Зеленьак В.В., Мусатенко Є.В. ПРОБЛЕМИ РЕАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ	627
184.	Gangan Svetlana, Burbulea Rodica, Gangan Iulian CONCEPTUALIZĂRI ÎN DETERMINAREA LOCULUI ȘTIINȚEI MARKETINGULUI ÎN TEORIA DEZVOLTĂRII ECONOMICE DURABILE...	630